

Innst. 361 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:110 S (2009–2010)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Olemic Thommessen og Sonja Irene Sjøli om en gjennomgang og styrking av tilsynsordningen i barnevernet

Til Stortinget

Sammendrag

Forslagsstillerne viser til at staten har et særlig ansvar for å påse at tiltak innenfor barnevernet er av god kvalitet. Det skal utføres tilsyn med hvert enkelt barn som har blitt gjenstand for omsorgsovertakelse.

Barnevernstjenesten skal oppnevne en særskilt tilsynsfører til det enkelte barn ved godkjenning av fosterhjem. Forslagsstillerne finner det svært bekymringsfullt når rapporteringer viser at kommunene mangler tilsynsførere til mange barn.

Regjeringen omtaler tilsyn av barnevernet i Prop. 1 S (2009–2010) fra Barne- og likestillingsdepartementet. Der beskrives det at hele 5 prosent ikke får det individrettede tilsynet i institusjon som de har krav på. I tillegg er det hele 10 prosent av barna som er under det kommunale barnevernets ansvar som ikke har fått oppnevnt tilsynsfører. Med tanke på at disse barna er i en meget utsatt, og ofte svært sårbar, posisjon, er dette en uholdbar situasjon som forslagsstillerne forventer at regjeringen tar tak i.

Forslagsstillerne understreker at det er viktig å sørge for tilstrekkelig antall tilsynsførere, samt å utarbeide en strategi for rekruttering og skoloring av disse.

Det er behov for tilsyn med alle tiltak i barnevernets regi, uavhengig av om de er private eller offentlige. Antall tilsyn i barnvernsinstitusjonene har blitt

reduisert, dette er ifølge forslagsstillerne med på å svekke tilsynsordningen.

Forslagsstillerne mener det er uheldig at man har kuttet ned på antall tilsyn av barnvernsinstitusjonene, og mener man må vurdere flere uanmeldte tilsyn ved enkelte institusjoner. Fylkesmannen må gis fleksibilitet til å vurdere dette i hvert enkelt tilfelle. Tilgjengeliggjøring av tilsynsrapportene for offentligheten vil også være viktig for å styrke ordningen, og forslagsstillerne anmoder Stortinget om å be regjeringen vurdere dette.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av tilsynsordningen i barnevernet, både for å styrke gjennomføringen av tilsyn med hensyn til det enkelte barn bosatt i fosterhjem og barn bosatt i det statlige barnevernets tiltak.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Gunn Olsen, Kåre Simensen og Arild Stokkan-Grande, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Aud Karin Oen, fra Senterpartiet, Christina Nilsson Ramsøy, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til at forslagsstillerne påpeker at det er behov for en helhetlig gjennomgang av tilsynsordningene i barnevernet, både ordningene som gjelder for barn bosatt i fosterhjem og tilsynsordningene for barn som bor i institusjoner. Komiteen viser til at dagens tilsynsordninger inne-

bærer at fylkesmannen fører tilsyn med om kommunenes barnevernstjenester oppfyller sine lovpålagte plikter, at fylkesmannen fører tilsyn med institusjonene og sentrene, samt at kommunene har ansvar for å rekruttere og oppnevne tilsynsførere.

Komiteen viser videre til statsrådets brev om saken til komiteen datert 7. mai 2010 og 4. juni 2010 (vedlegg). Statsråden viser til at det overordnede faglige ansvaret for tilsyn med barnevernet er overført til Statens helsetilsyn. Dette skal heve kvaliteten på tilsynet med det kommunale barnevernet. Statsråden uttaler videre at han er bekymret for at flere fosterbarn mangler tilsynsfører og at han vil arbeide for at alle barn som har krav på det, skal få oppnevnt en tilsynsfører. Statsråden viser videre til at fylkesmannens tilsyn med institusjonene er ett av temaene som blir vurdert i evalueringen av det statlige barnevernet som nå er satt i gang.

Komiteen viser til at en samlet komité i Innst. 186 S (2009–2010), jf. Dokument 8:21 S (2009–2010), påpekte at det de siste årene har vært en jevn stigning i antall meldinger til barnevernet. I 2008 fikk mer enn 44 000 barn og unge barnevernstiltak, noe som utgjør 4,1 prosent av alle barn under 18 år. En samlet komité understrekte videre at barnevernet skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, må få nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. Barnevernet skal i praksis gi utsatte barn den rettssikkerheten som barnevernloven gir dem i teorien.

Komiteen viser til at statsråden har pekt på behov for økte ressurser i barnevernet. Komiteen viser også til at statsråden uttalte til Stavanger Aftenblad 3. mai 2010 at det er en kritisk situasjon i det kommunale barnevernet.

Komiteen vil understreke at situasjonen i barnevernet i dag er at det er store mangler og utfordringer. Det er svært viktig at barnevernet har de ressurser og den kompetanse som er nødvendig for å sikre de aller svakeste i vårt samfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener derfor det er behov for å styrke barnevernet og trappe opp innsatsen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er behov for å styrke barnevernet og trappe opp innsatsen for å sikre full dekning. Å sikre at alle barn i fosterhjem har tilsynsfører og forvarlig tilsyn er en viktig del av dette. Å overta omsorgen for et barn, eller å flytte barnet ut av sitt hjem, er et av de alvorligste inngrep myndighetene kan gjøre i et menneskes liv. Desto større er forpliktelsen til å

sikre et godt tilsyn slik at barnets rettssikkerhet ivaretas. Det er derfor svært alvorlig når 680 barn pr. 31. desember 2008 står uten tilsynsfører og når 30 prosent av dem som får tilsyn ikke får tilsyn etter lovens krav.

Komiteen viser til at alle som deltok i komiteens åpne høring i sakens anledning, var klare på at dagens tilsynsordninger ikke fungerer godt nok. Det gjelder i særdeleshet tilsynsførerordningen for barn i fosterhjem, men det fremkom også kritikk av tilsynet som utføres på institusjon.

Komiteen mener dette understreker behovet for den gjennomgang av tilsynsordningene som forslagsstillerne ber om. Komiteen viser til at det er ulike syn på hvordan tilsynsordningene kan forbedres. Komiteen viser til de innspill som er mottatt og mener at blant andre følgende momenter må vurderes i arbeidet med å forbedre tilsynsordningene:

- Involvering av barna og deres oppfatninger når det gjelder valg av tilsynsfører og hvordan tilsynet bør organiseres.
- Behov for tydeliggjøring av roller, herunder forventninger til tilsynsfører.
- Godtgjørelse og vilkår for tilsynsførere.
- Bevisstgjøring på at tilsynet bør organiseres på barnas premisser slik at det legges grunnlag for tillit og at nødvendig informasjon kan komme frem.
- Barnas informasjonsbehov med hensyn til hvordan informasjon og synspunkter de gir i forbindelse med tilsyn blir brukt og videreformidlet. Dette gjelder både i institusjon og for fosterbarn.

Komiteen viser til at det kommer enkelte innspill i retning av økt profesjonalisering av tilsynsførerrollen. Andre innspill går i en annen retning og peker i retning av at fosterbarna i større grad må få velge personer de kjenner fra før. Komiteen mener det illustrerer behovet for en mer helhetlig gjennomgang av tilsynsordningene i barnevernet hvor man må velge hvilken retning man ønsker at dette skal utvikle seg. Økt profesjonalisering kan styrke den faglige kvaliteten, men også skape større avstand. Videre lider spesielt det kommunale barnevernet i dag av mangel på kapasitet. Det er derfor flere forhold som taler for at mobilisering av frivillige tilsynsførere tilfører barnevernet noe positivt som også bevisstgjør mennesker i lokalsamfunn på ansvaret for barnevernsbarnas behov.

Komiteen viser til at statsråden har igangsatt en evaluering som skal gi en grundig vurdering av om det statlige barnevernet har nådd målene med reformen: et likeverdig barnevern uavhengig av bosted, god faglig og økonomisk styring, styrket

samarbeid mellom stat og kommune, god kvalitet og faglig videreutvikling. Komiteen ser fram til at statsråden kommer til Stortinget med en egen sak om dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer at en samlet komité står bak forslaget beskrivelse av et barnevern med store mangler og en tilsynsordning som ikke fungerer, og som trenger helhetlig gjennomgang, og er derfor svært overrasket over at komiteens flertall likevel velger ikke å støtte forslaget. Disse medlemmer kan ikke se at det foreligger noen begrunnelse for dette og vil minne komiteens flertall om at barnevernet trenger alle gode forslag uavhengig av partipolitisk farge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av tilsynsordningen i barnevernet for å styrke gjennomføringen av tilsyn med hensyn til det enkelte barn bosatt i fosterhjem eller institusjoner.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag

Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av tilsynsordningen i barnevernet for å styrke gjennomføringen av tilsyn med hensyn til det enkelte barn bosatt i fosterhjem eller institusjoner.

Komiteens tilråding

Bak tilrådingen står et flertall bestående av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet.

Komiteen viser til representantforslaget og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:110 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Olemic Thommessen og Sonja Irene Sjøli om en gjennomgang og styrking av tilsynsordningen i barnevernet – vedlegges protokollen.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 10. juni 2010

Gunn Karin Gjøl

leder

Øyvind Håbrekke

ordfører

Vedlegg 1**Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 7. mai 2010****Dokument nr. 8:110 S (2009–2010) om en gjennomgang og styrking av tilsynsordningen i barnevernet**

Jeg viser til brev av 14.04.2010 fra Familie- og kulturkomiteen, med oversendelse av Representantforslag 110 S (2009–2010) (dokument 8:110 S (2009–2010)) fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Olemic Thommessen og Sonja Irene Sjøli. Komiteen ber om departementets vurdering av forslaget.

Stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Olemic Thommessen og Sonja Irene Sjøli har fremmet følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen om en gjennomgang av tilsynsordningen i barnevernet, både for å styrke gjennomføringen av tilsyn med hensyn til det enkelte barn bosatt i fosterhjem og barn bosatt i det statlige barnevernets tiltak.

Jeg har følgende kommentarer til forslaget:

Et tilsyn som fungerer godt er en viktig garanti for at utsatte barns behov og at deres rettssikkerhet ivaretas. Det er fylkesmannen som fører tilsyn med barnevernet. Dette følger av barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. Tilsynet med kommunene er et lovlig-hetstilsyn. Dette innebærer at fylkesmannen skal føre tilsyn med om kommunens barneverntjeneste oppfyller sine lovpålagte plikter.

Fylkesmannen skal også føre tilsyn med barneverninstisusjonene, sentrene for foreldre og barn og omsorgssentrene for enslig mindreårige asylsøkere. Den lovpålagte plikten til å føre tilsyn med barneverninstisusjonene følger av barnevernloven §§ 2-3 og 5-7.

For å gjennomføre et godt tilsyn forutsettes det at fylkesmannen både har god statistikk, innsikt i barneverntjenestenes rutiner og har en effektiv klagesaksbehandling. Departementet har over lang tid utviklet gode systemer for rapporteringer fra kommunene til fylkesmennene. Som følge av dette arbeidet har både departement og fylkesmennene god oversikt over tilstanden og utviklingen i barnevernet.

Regjeringen har også styrket den faglige kvaliteten i arbeidet med tilsyn av tjenestenes rutiner og klagesaksbehandling. Fra og med 1. januar 2010 er det overordnede faglige ansvaret for tilsyn med barnevernet overført fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet til Statens helsetilsyn. Dette danner grunnlaget for et godt faglig samarbeid mellom fyl-

kesmennene og Statens helsetilsyn og vil heve kvaliteten på tilsynet med det kommunale barnevernet.

Representantene er bekymret for at flere fosterbarn mangler tilsynsfører. Dette er en bekymring jeg deler. Jeg vil jobbe for at alle barn som har krav på det, skal få oppnevnt en tilsynsfører. Det følger av barnevernlovens § 4-22 at barn i fosterhjem skal få oppnevnt tilsynsfører. Tilsynsfører skal være en person barnet kan henvende seg til for å ta opp forhold han eller hun ikke er fornøyd med, både i forhold til fosterforeldre og barneverntjenesten. I henhold til barnevernloven er det kommunen som har ansvaret for å rekruttere og oppnevne tilsynsførere til barn i fosterhjem. Kommunenes halvårsrapporter viser at kommunene til sammen hadde tilsynsansvar for 6971 barn per 31.12.2009. Rapporteringer fra kommunene viser at 88,5 pst av disse fosterbarna hadde tilsynsførere.

En årsak til at vi ikke har 100 prosent dekning av tilsynsførere er at en del fosterhjems plasseringer er helt nye og kommunen har derfor ennå ikke klart å skaffe tilsynsførere. Kommunen har også ansvaret for akutt plasseringer av barn i beredskapshjem og disse barna har også krav på å få oppnevnt tilsynsfører. Disse akutte plasseringene er ofte så kortvarige at det ikke opprettes en tilsynsfører. Fylkesmannen har også et fokus på dette, og flere fylkesmenn har gjennom sitt tilsyn lagt vekt på om kommunen har oppnevnt tilstrekkelig antall tilsynsførere.

Det må gjøres en bedre innsats i kommunene for å rekruttere nok tilsynsførere. Mitt departement vil derfor ta opp med KS hvordan rekruttering av antall tilsynsførere kan bedres. Jeg vil også innhente kunnskap om modeller for organisering av tilsynsførerordningen som kan sørge for en mer stabil rekruttering og et godt innhold i tilsynet. Dette for å sikre et bedre tilsyn for barn bosatt i fosterhjem.

Regjeringen arbeider for at institusjonstilbudet til enhver tid skal være tilpasset barnas behov og at barnas rettssikkerhet ivaretas når de bor i en institusjon. Derfor skal det føres tilsyn med alle institusjonene i barnevernet. I henhold til tilsynsforskriften § 8 skal fylkesmannen besøke alle institusjoner så ofte som forholdene ved institusjonen tilsier det, og i alle tilfeller minst to ganger i året. Institusjoner som tar imot barn etter atferdsbestemmelsene i barnevernloven skal besøkes minst 4 ganger i året. Med unntak av 5 embeter gjennomførte alle embeter de lovpålagte tilsynsbesøkene ved institusjoner i 2009. Dette er tatt opp med de embetene det gjelder.

Det er riktig at antall lovpålagte tilsynsbesøk i institusjoner har blitt redusert. Det er samtidig viktig å understreke at antall besøk fastsatt i tilsynsforordningen er minimumskrav til antall tilsynsbesøk på institusjoner. Når forholdene ved institusjonen tilsier det må derfor fylkesmannen foreta tilsynsbesøk utover lovens minstekrav. Etter departementets vurdering har fylkesmannen god oversikt over de institusjoner de er pålagt å utøve tilsyn med. Enkelte embeter utfører derfor også flere tilsynsbesøk enn antall lovpålagte.

Tilsynsforordningen fastslår at halvparten av de lovpålagte besøkene ved institusjoner skal være uanmeldte. Uanmeldte tilsynsbesøk er viktige for at tilsynsmyndigheten skal danne seg et riktig bilde av forholdene på institusjonen. Representantene foreslår at man må vurdere om flere av tilsynsbesøkene skal være uanmeldte, og at fylkesmannen gis fleksibilitet til å vurdere dette i hvert enkelt tilfelle. Departementet mener det ikke er grunnlag for å innføre krav om flere uanmeldte tilsynsbesøk. Det viktigste er at fylkesmannen snakker med barna når de besøker institusjonen. For at tilsynsmyndigheten skal få dette til må barna ofte forberedes på at tilsynsmyndigheten

kommer på besøk. Dette krever at besøket varsles på forhånd. Regjeringen er opptatt av at barn på institusjon skal bli hørt om hvordan de har det. Derfor utvikler Statens helsetilsyn nå en egen veileder om samtaler med barn. Veilederen skal hjelpe fylkesmennene til å bli enda bedre til å snakke med barn i tilsynssammenheng.

Representantene anmoder også Stortinget om å be regjeringen vurdere offentliggjøring av tilsynsrapportene. Fylkesmennenes systemrevisjonsrapporter er offentlige. Individtilsynsrapporter er i utgangspunktet også offentlig, med mindre de inneholder personsensitive opplysninger, eller at tiltakene er så små at barn kan identifiseres gjennom tilsynsrapporten.

Et godt tilsyn med barnevernet er nødvendig for å sikre at hjelpen barna får er til deres beste. Det er derfor viktig å sette fokus på hvordan tilsynsmyndigheten utfører sine oppgaver, slik både representantene og barneombudet gjør. Derfor er også fylkesmannens tilsyn med institusjonene et av temaene som blir vurdert i evalueringen av det statlige barnevernet som nå er satt i gang.

Vedlegg 2

Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden, datert 4. juni 2010

Dokument nr. 8:110 (2009-2010) om en gjennomgang og styrking av tilsynsordningen i barnevernet - Spørsmål om antall barn i fosterhjem som mangler tilsynsfører og antall barn som mangler forskriftsmessig tilsyn totalt innenfor barnevernet

Jeg viser til brev av 28.5.2010 fra Familie- og kulturkomiteén som har Dokument 8:110 S (2009-2010) til behandling. Komiteen ønsker svar på følgende spørsmål:

I Statsbudsjettet for 2010 er det oppgitt tall mht mangel på tilsyn i barnevernet per 31. desember 2008. Hvor mange barn i fosterhjem mangler tilsynsfører og hvor mange barn mangler forskriftsmessig tilsyn totalt innenfor det kommunale og det statlige barnevernet?

Jeg har følgende svar på spørsmålet:

Kommunene oppgir at de per 31.12.2009 til sammen hadde tilsynsansvar for 6 971 barn. Av disse hadde 88,6 pst (6 175 barn) tilsynsfører.

I andre halvår 2009 hadde 64,4 pst (3 144 av 4 885) av barn under 18 år som hadde vært i fosterhjem i mer enn ett år fått tilsyn i samsvar med lovens krav. Av antall barn som hadde vært i fosterhjem mindre enn ett år, rapporterte kommunene at kravet om 4 tilsynsbesøk blir oppfylt for 57,1 pst. Regnes de to gruppene fosterbarn under ett, så mottok 62,2 pst lovpålagt tilsyn i andre halvår i 2009.

Tallene inkluderer både kommunale og statlige fosterhjem. Det skilles ikke mellom disse i rapporteringen.

